

Beetje contrarevolutie kan geen kwaad

(1) Hoe deden we dat toch in 1980? Hoe kwamen we aan onze kennis en hoe communiceerden we met elkaar? De krant viel in de bus, de post
5 bracht brieven, de telefoon stond op een vaste plaats en had een draad en vaak nog een draaischijf. Af en toe belde je met elkaar. Was het buiten de stad, dan wachtte je tot de
10 avond als het goedkoper was. In de bibliotheek leende je boeken. Scripties, artikelen, romans tikte je met een doorslag¹⁾ op een schrijfmachine. Er werd gestencild en gefotokopieerd. Wilde je iets weten, dan zocht je het op in de *Winkler Prins Encyclopedie* die met gemak een hele boekenplank bezette. Had een studieboek een goed register, dan waagde
20 je het weleens alleen de relevante passages op te zoeken. Tentamens en examens vroegen naar overzicht en inzicht in verbanden.

(2) Langzaam bouwde je aan een
25 stevig reservoir parate en ingedaalde kennis op het gebied van je keuze. Zo beschreven klinkt het als taai en traag en tijdrovend. Toch levert dat systeem een robuustere basis op dan
30 de ik-zoek-het-wel-op-kennis die nu tot de *21st century skills* behoort. Ik verslik me bijna in dat '*21st century skills*'. Alsof je zonder die *skills* een half mens of een hopeloos uitgeran-
35 geerde bejaarde bent.

(3) De digitale revolutie heeft alles veranderd. Ik ben er dankbaar voor. Sneller dan ooit kan ik vragen stellen en beantwoord krijgen. Een vage her-
40 innering aan een zinsnede in een gedicht van pakweg P.C. Hooft levert binnen luttele seconden het hele ge-

dicht op. (Maar ik had in ieder geval die zinsnede om de weg naar Hooft
45 te vinden.) Een kort ritje op de elektronische snelweg brengt soms vele ongezochte verrassingen. De ene vondst leidt naar een andere interessante site, en zo sprokkel je allerlei
50 onderscheiden en losse wetenswaardigheden bij elkaar. Wil je iets weten, je hoeft geen moeite te doen erachter te komen. Wil je iets niet weten, het komt toch binnen.

(4) Over de manier waarop we met
55 elkaar communiceren hoef ik niet veel te zeggen. We staan permanent in contact. Iedereen weet dat er veel is gewonnen dankzij de digitale revo-
60 lutie. Het is logisch dat in het onderwijs die revolutie doordringt en gestalte krijgt. Maar hoe? Daar geeft *Onderwijs 2032* het antwoord op. Zoals met alle onderwijsplannen
65 zitten daar prima ideeën in. Het onderwijs moet meegaan met de tijd. Klassikaal, frontaal lesgeven, met de pen aantekeningen maken, hele lappen tekst uit je hoofd leren of
70 jaartallen opdreunen: het zijn ietwat lachwekkende verschijnselen uit een ver verleden. Kinderen kunnen zich daar niet meer op concentreren. Er moet voorzien worden in de behoefte
75 aan de kwikzilverachtige wendbaarheid van jonge geesten. Onderwijs moet aansluiten bij de belangstellingssfeer van de jongere en het is toch eigenlijk idioot dat je niet op ver-
80 schillende niveaus examens kunt afleggen: havo voor wiskunde en gymnasium voor geschiedenis (voor zover dat vak dan nog bestaat en niet is opgegaan in een ruim bemeten alfa-

85 profiel). Daarbij moet grote nadruk
liggen op teamwork en (sociale) vaar-
digheden. Ik begrijp dat. Het is Heel
Belangrijk. Maar een ding begrijp ik
niet. Als jongeren zich slechter kun-
90 nen concentreren, waarom hoeven
ze dat dan niet meer te oefenen? Is
lange en ingespannen concentratie
soms slecht voor de mens? Heb je
het niet echt nodig?
95 **(5)** In *Fahrenheit 451*, een film van
François Truffaut naar een boek van
Ray Bradbury, wordt een toekomst-
beeld geschetst van een wereld
waarin (bepaalde) boeken verboden
100 zijn. Een groep dissidenten verzet
zich daartegen. Ieder lid leert een be-
langrijk literair werk uit het hoofd(!)
om het lampje van de beschaving
brandende te houden. Ze stellen zich

105 aan nieuwe leden voor met de titel
van het werk dat ze beheren. Zo erg
zal het misschien niet worden in
2032, maar ik houd mijn hart vast.
(6) Een goede roman vereist concen-
110 tratie, driehonderd en meer blad-
zijden lang. De lezer moet een goed
geheugen hebben. De opbrengst in
kennis en ervaring en levensvreugde
van een roman is moeilijk te meten,
115 maar onderzoek wijst uit dat lezende
kinderen empathischer zijn. Lezende
volwassenen dus ook. Goed gelezen
boeken zijn een rijke bron van ken-
nis. Schrijven – ja, soms misschien
120 wel met de hand op papier – doet
kennis vaster hechten in het hoofd
dan even swipen²⁾ en scannen. Een
beetje contrarevolutie kan geen
kwaad.

*naar: Nelleke Noordervliet
uit: Trouw, 10 oktober 2015*

*Nelleke Noordervliet (1945) is een Nederlandse schrijfster die meer dan
25 boeken op haar naam heeft en met regelmaat columns publiceert in
verschillende dagbladen.*

noot 1 doorslag: een kopie, gemaakt met behulp van carbonpapier

noot 2 swipen: met je vingers een veegbeweging maken op een aanraakscherm

Tekst 3

Meertalig opvoeden, nog steeds een goed idee?

(1) In grote delen van Azië en Afrika
zouden mensen een beetje moeten
lachen om onze discussie over meer-
talig opvoeden. Het is daar vanzelf-
5 sprekend om meerdere talen te
kennen. Als de moeder één kleine
streektaal spreekt en de vader een
andere, leren de kinderen beide. Ook
al is het gezin eentalig, dan nog heb-
10 ben de kinderen op zeker moment
vaak een tweede taal nodig om zich

verstaanbaar te kunnen maken in de
grote stad een eindje verderop. En in
veel Afrikaanse landen is de taal van
15 onderwijs en bestuur nóg weer een
andere. Het is al met al voor miljar-
den mensen vanzelfsprekend dat ze
geregeld ‘taalschakelen’. Ze doen dat
moeiteloos en aan geestelijke ver-
20 warring lijden ze allerminst. Je zou
zelfs kunnen zeggen dat eentaligheid
een luxe is die alleen moedertaal-